

Spanningen en succes in professionele contacten in de werkomgeving: ervaringen van startende leraren

Janine Mommers
Gonny Schellings
Douwe Beijaard

Ervaringen in contactmomenten met relevante anderen, zoals leerlingen en collega's, spelen een essentiële rol in de ontwikkeling van professionele identiteit van startende leraren (Van der Want et. al., 2015)

- Contactmomenten zijn vaak niet eenvoudig en kunnen identiteitsspanningen op leveren, maar ook succeservaringen. Succeservaringen dragen bij aan een positief professioneel zelfbeeld (Day, 2006; Beijaard & Meijer, 2017)
- Erkenning door collega's, ouders en leerlingen zijn belangrijke bronnen voor vertrouwen in het eigen kunnen en welbevinden van startende leraren (Kelchtermans, 2007)

In het (bredere) onderzoek:

- Aspecten van professionele identiteit van startende leraren
 - in contact met relevante anderen
 - in positionering t.a.v. relevante anderen
 - in verhalen uit professionele omgeving

Dit deel van het onderzoek:

- Aspecten van professionele identiteit in contact tussen persoon en relevante anderen
 - ervaringen van starters in contactmomenten met leerlingen
 - welke betekenis starters toekennen aan contactmoment

Ter voorbereiding op coachgesprek

Participanten: 43 startende VO-docenten (11 scholen)
28 startende leraren kiezen voor 'contact met leerlingen'

Instrument:

Beschrijvingen van ervaringen met een contactmoment.
In een digitaal platform

Beschrijving contactmoment:

- één specifiek contactmoment met leerlingen of collega's of anderen, zoals directieleden en ouders
- intenties, persoonsfactoren, contextfactoren, gevoelens van spanning of succes

Analyse

- Beschreven contactmomenten met relevante anderen
 - specifiek met leerlingen
- Geordend in een matrix:
 - persoon, context, spanning, succes, intentie
- Analyse van geordende tekstfragmenten
- Interpretatie:
 - Intenties van de starter in het contactmoment
 - Benadering contact vanuit persoon of context en gevoel of ratio
 - Gevoelens van spanning en succes

Voorlopige resultaten

- Contactmomenten met leerlingen: 6 individuele gesprekken, 8 gesprekken met mentorleerlingen, 14 contactmomenten met klas
- Overkoepelend: creëren van een band of connectie met de leerling

Intenties

- Sfeer, orde, duidelijkheid - contact vanuit docent
‘in deze klas wil ik rust creëren om zo aandacht aan iedereen te kunnen geven’
- Samen, op 1 lijn zitten - wisselwerking docent - leerling
‘door enthousiasme van mijn kant, begon hij ook enthousiast te vertellen; zo ontstond een wisselwerking’
- Open zijn, leerling iets laten delen - contact vanuit leerling:
‘het is belangrijk dat de leerling zich niet aangevallen voelt en de ruimte krijgt om te vertellen wat hij ervan vindt’

Benadering van het contact

- Vanuit persoon
 - Helpend zijn, er echt voor de leerling zijn
 - Enthousiasmeren voor het vak
 - Leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden, ook op het leven
- Vanuit persoon en context
 - Contextfactoren vs. eigen onderwijsvisie
 - ‘Ik wil individuele aandacht aan al mijn leerlingen kunnen geven, maar met 32 leerlingen in de klas heb ik ineens een hele rommelige les als ik dat doe’*
 - Verwachtingen in de context vs. wensen persoon
 - ‘Er wordt van mij verwacht dat ik grenzen stel en consequenties uitvoer, maar nu ik gestraft heb vraag ik me af of de klas wel ziet hoe ik het bedoel’*

- Benadering contact vanuit de context :

‘Het moeten verkassen van lokaal tussen 2 lesuren. Het moeten meesjouwen van mijn spullen en de spullen klaar moeten leggen en apparaten moeten koppelen aan de laptop (beamer, cd-speler, dvd-speler) - Gebrekkig materiaal (werkt niet overal even goed en overal andere systemen). Ik ben onrustig door bovenstaande punten en dit voelen leerlingen aan. Hierdoor is het onrustig en duurt de start langer dan ik wenselijk vind.

Benadering van het contact

Gevoel

‘Door middel van een praatje of vraag van mij kan ik al veel te weten komen over hoe de leerling zich op dat moment voelt (...) Dit contactmoment bij binnenkomst bepaalt dus mijn opstart van de les’

Gevoel – ratio

‘Voor mij was de grootste uitdaging het schipperen tussen empathisch reageren en efficiëntie, in de zin van het samen maken van een overzichtelijk en realistisch voorstel’

Ratio

‘De leerling zo snel mogelijk op het spoor zetten dat het beste resultaat boekt’

Gevoelens in het contact

Spanning: gevoel van angst, ontevredenheid of falen, gevoel van onduidelijkheid of zoekend zijn

‘Ik heb geprobeerd mezelf voor te doen als een autoritaire docent, maar de leerlingen prikten er feilloos doorheen. Toch ben ik bang dat mijn autoriteit in gevaar komt doordat ik teveel mezelf ben’

Succes: gevoel van tevredenheid, authenticiteit, humor, sympathie en vertrouwen

‘Tijdens de uitleg vind ik dat de leerlingen daarna echt goed opletten, ze doen actief mee en dat vind ik ook fijn. Op dit moment voel ik me echt leraar’

Beide aanwezig in (bijna) elk contactmoment

Conclusie deelonderzoek

- Meerdere intenties, maar verschillende aanpak voor verschillende bedoelingen of doelen in het contact
- Benaderingen vaker vanuit persoon – vanuit onderwijsvisie – en minder vaak vanuit context – beide belangrijk
- Vaker vanuit gevoel (om bij leerling aan te sluiten) en minder vaak vanuit ratio (oplossingsgericht)
- In contactmomenten met spanning zijn ook gevoelens van succes te vinden

Algemene conclusie en implicaties voor inductietrajecten

In dit onderzoek:

- hoe je als persoon in contact met relevante anderen staat
- naast spanningen ook oog voor succes

- Contact met leerlingen is voor startende docenten cruciaal
- In inductietrajecten gesprekken over contact vanuit identiteit van de docent: persoon en context betrekken
- Inhoudelijk gesprek over intenties, benadering en gevoelens
- Vanuit bewustwording bij docent - concreet gedrag in de praktijk in cruciale contactmomenten met relevante anderen.

Bedankt voor de aandacht

j.mommers@tue.nl

Zie ook: www.lerarenplatform.nl